

ASEAN Sözleşmesi ve İnsan Hakları Kanunları İleri Adımlar: Brunei Perspektifi

Dato Kifrawi Kifli*

ASEAN (Güneydoğu Asya Ülkeleri Birliği) Sözleşmesi 15 Aralık 2008 tarihinde yürürlüğe girdi. Bu sözleşmenin yürürlüğe girmesi ile birlikte ASEAN için yeni bir dönem başlamıştır; çünkü ASEAN bu sözleşme ile egemen ülkeler arasında bir tür *birliktelik* olmaktan çıkarak uluslararası hukuk çerçevesinde yasal haklara ve yükümlülüklerle sahip bir *hükümetler-arası kuruluş* haline gelmiştir.

ASEAN (Association of South East Asian Nations), Güneydoğu Asya Ülkeleri Birliği için kullanılan kısaltmadır ve benim ülkem Brunei Darussalam da üye ülkeler arasında yer almaktadır.

Sözleşme, üye ülkelerin mevcut ekonomik, toplumsal ve çevresel sorunlar karşısında etkili çözümler geliştirebilmek amacıyla ASEAN'ı güçlendirme ve 2015 yılı itibariyle ASEAN bünyesinde bir devletler topluluğu kurma iradesini yansıtmaktadır.

ASEAN'ın işleyişi bu sözleşme ile belirli kurallara bağlanmıştır. Bu kuralların uygulanması ve uygulamanın denetlenmesi için mekanizmalar kurulmuştur. Sözleşmenin ve diğer ASEAN belgelerinin yorumlanmasından ya da uygulanmasından doğan uyuşmazlıkların giderilmesi için de düzenlemeler yapılmıştır.

Sözleşmenin 1. maddesi, ASEAN'ın amaçlarını ortaya koymaktadır. Temel hakların korunması bu amaçlar arasında sayılmıştır. 1. maddenin 7. paragrafına göre, "ASEAN'a üye ülkelerin hakları ve yükümlülükleri göz önünde bulundurulmak şartıyla; demokrasinin güçlendirilmesi, iyi yönetim

---

* Brunei Yüksek Mahkemesi Başkanı

ve hukuk devletinin gerçekleştirilmesi, insan hakları ve temel özgürlüklerin korunması ve yayılması" ASEAN'ın amaçları arasında yer almaktadır.

Sözleşmenin 2. maddesinin 2. paragrafında ise ASEAN ve üye ülkelerin uyması gereken ilkeler arasında şu ilkeler sayılmaktadır:

(h) hukuk devleti, iyi yönetim, demokrasi ve anayasal yönetim ilkelerine bağlılık,

(i) temel özgürlüklere, insan haklarının korunması ve yayılması, toplumsal adaletin güçlendirilmesi ilkelerine saygı,

(j) Birleşmiş Milletler kurucu sözleşmesine, ASEAN ülkelerinin taraf olduğu uluslararası sözleşmelere ve uluslararası insan hakları hukukuna bağlılık.

Sözleşmenin en önemli yeniliklerinden biri, ASEAN İnsan Hakları Komitesi'nin kurulmasıdır. Böyle bir komitenin kurulması, ASEAN ülkelerinin insan haklarının korunması ve yayılması konusuna verdikleri önemi göstermektedir.

Sözleşmenin 14. maddesine göre;

(1) ASEAN Sözleşmesi'nin insan hakları ve temel özgürlüklerin korunması ve yayılmasına ilişkin amaçları ve ilkelerine uygun olarak, ASEAN bünyesinde bir ASEAN İnsan Hakları Komitesi kurulacaktır.

(2) ASEAN İnsan Hakları Komitesinin çalışma esas ve usulleri, ASEAN Dışişleri Bakanları Toplantısında belirlenecektir.

ASEAN İnsan Hakları Komitesi'nin yakın gelecekte, insan hakları ve temel özgürlüklerin korunması ve yayılması konusunda önemli çalışmalar yapacağına inanıyorum. Hatta, bu Komitenin zamanla ASEAN üyesi ülkelerde toplumsal adaletin güçlendirilmesi için üye ülkelerde kabul edilmesinde yarar gördüğü kanunlar hakkında tavsiye kararları almak isteyeceğini düşünüyorum.

Brunei Darussalam Devletinin Anayasasına göre, resmi din İslam olmakla birlikte ülkede barış ve uyumu bozmamak şartıyla diğer dinlere inanmak da serbesttir. İnsan haklarına saygı gösterilmesi, İslam'ın temel amaçları arasında yer alır. Ülkemizdeki kanunlar, temel insan haklarını güvence altına almaktadır. Bu haklar arasında, İslam'da koruma altına alınmış bulunan yaşama hakkı, mülkiyet hakkı, adil yargılanma hakkı, kadınların ve çocukların haklarının korunması yer almaktadır.

Ülkemizde, insan haklarının korunması ile ilgili hükümlere yer veren çok sayıda yasal düzenleme mevcuttur. İnsan haklarına genel anlamda koruma sağlayan bu kanunlardan en önemlileri aşağıda sıralanmıştır:

- Ceza Kanunu (22. Bölüm)
- Ceza Yargılama Usulü Kanunu (7. Bölüm)
- Çocuklar ve Gençlerle İlgili Düzenleme (2006)
- Kadınların ve Kızların Korunmasına İlişkin Kanun
- Evli Kadınlara İlişkin Kanun (191. Bölüm)
- İslami Aile Hukukuna İlişkin Düzenleme (1999)
- Çalışma Hayatına İlişkin Düzenleme (2009)

Mahkemelerimiz gerek hukuk davalarında gerekse ceza davalarında tarafların haklarının korunması amacıyla yoğun bir çalışma içindedir. Mahkemelerin önüne zaman zaman yeni meseleler de gelmektedir. Yargıçların ve adalet teşkilatı çalışanlarının bu tür meselelere hazırlıklı hale gelmesi için sürekli olarak mesleki eğitim faaliyetlerine katılmasında yarar vardır.

ASEAN CHARTER AND HUMAN RIGHTS LAWS

Moving Forward – A Brunei's Perspective

Dato Kifrawi Kifli*

The ASEAN Charter came into force on the 15th of December 2008. Its entry into force marks a new era for ASEAN as it transforms from a grouping of sovereign states to the establishment of an inter-governmental organization with legal rights and obligations under international law.

By ASEAN, I mean, Association of South East Asian Nations, in which my country, Brunei Darussalam, is one of the Member States.

The Charter reflects the commitments of member states to develop and strengthen ASEAN thereby to enable it to face the current environmental economic and social challenges. In particular, ASEAN's commitment to realize an ASEAN Community by 2015.

ASEAN is now be more rules based. The Charter has provided for mechanism to ensure compliance through implementation and monitoring provisions. These provisions include dispute settlement mechanisms related to disputes on to the interpretation or application of the Charter and other ASEAN instruments.

Article 1 of the Charter provides for the purposes of the ASEAN. Among them is maintaining fundamental rights. Article 1 Clause 7 of the Charter provides "To strengthen democracy, enhance a good governance and the rule of law, and to promote and protect human rights and fundamental

---

* President of the Supreme Court of Brunei

freedoms, with due regard to the rights and responsibilities of the member states of ASEAN.”

Article 2 Clause 2 of the Charter provides “ASEAN and its Member States shall act in accordance with the following principles....

(h) adherence to the rule of law, good governance, the principles of democracy and constitutional government;

(i) respect for fundamental freedoms, the promotion and protection of human rights and the promotion of social justice;

(j) upholding the United Nations Charter and international law, including international humanitarian law, subscribed to by ASEAN Member States.”

Related to this is the most significant development of the Charter, the establishment of an ASEAN Human Rights Body. Its establishment signifies ASEAN’s commitment to issues related to the promotion and protection of human rights.

Article 14 of the Charter provides

“(1) In conformity with the purposes and principles of the ASEAN Charter relating to the promotion and protection of human rights and fundamental freedoms, ASEAN shall establish an ASEAN human rights body.

(2) This ASEAN human rights body shall operate in accordance with the terms of reference to be determined by the ASEAN Foreign Ministers Meeting.”

In the near future, I expect this ASEAN Human Rights Body would operate with a view to promote and protect human rights and fundamental freedom. This Body may want to advise ASEAN countries to adopt laws that promote social justice for the ASEAN people.

Brunei Darussalam's Constitution provides that the official religion is the Islamic religion, provided that all other religions may be practiced in peace and harmony. Respect for human rights is one of the fundamental purposes of Islam. Our laws do guarantee basic human rights such as right to life, which is considered inviolable under Islamic Laws, the right to own property, the right to justice and fair trial and most importantly protecting the rights of women and children.

There are available existing legislation which provide for the protection of human rights in general. The existing fundamental law which provides for the protection of human rights in general includes the following –

- Penal Code (Chapter 22)
- Criminal Procedure Code (Chapter 7)
- Children and Young Persons Order 2006
- Women and Girls Protection Act
- Married Women Act (Chapter 191)
- Islamic Family Law Order 1999
- Employment Order 2009

Our courts, as usual, are busy dispensing justice by making decisions and orders which protect the rights of the parties in both criminal and civil cases. The courts may have to deal with disputes which raise new and challenging issues. The Judges and their judicial officers have to be continuously trained to deal with this likely future trend.